

WION heeft het wilde westen de grond al aardig getemd

NA BIJNA TIEN JAAR INTENSIEVE SAMENWERKING DOOR DE SECTOR, IS DE WET INFORMATIE-UITWISSELING ONDERGRONDSE NETTEN NU VOLLEDIG DIGITAAL IN BEDRIJF. TIJD OM DE RESULTATEN TE MARKEREN. VOLGENS DE KETENPARTNERS IS MET HET "WONDERBAARLIJKE TRAJECT" EEN GROTE STAP GEZET OM DE GRAAFSCHADES TE VERMINDEREN. ENKELE HAKEN EN OGEN ZIJN ER NOG WEL, MAAR VERBETERPLANNEN ZIJN ER OOK.

door **Marieke van der Meulen**

Het wilde westen onder de grond," zo typeert Sieb van der Weide de situatie vóór de invoering van de Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netten (WION). Van der Weide spreekt als coördinator ondergrondse infrastructuur bij de Gemeente Utrecht en als bestuurslid van het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen zowel vanuit de kant van de grondroerders als van de netbeheerders. De WION is vanaf 2008 in fases ingevoerd om de graafschades aan kabels en leidingen terug te dringen en de hoge kosten en maatschappelijke gevolgen te beperken.

Jaarlijks worden 40.000 schadegevallen gemeld, meer dan 100 per dag. Goed voor 40 tot 70 miljoen euro aan directe schade en nog eens 40 tot 100 miljoen aan gevolgschade. "Omdat we steeds afhankelijker worden van wat er via de ondergrondse infra tot ons komt, wordt de maatschappij steeds kwetsbaarder. Een uur zonder stroom is al een ramp. Zoveel graafschade is maatschappelijk onacceptabel geworden."

Sinds juli 2008 zijn de grondroerders daarom verplicht om vooraf de locatie van graafwerkzaamheden te melden via Klic-online. Vanaf 1 juli vorig jaar moeten de netbeheerders de ligginggegevens van kabels en leidingen op die gemelde locatie binnen

een dag digitaal aanleveren in een overeengekomen formaat. Het Kadaster is technisch intermediair tussen de twee partijen en draagt geen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de ligginggegevens. Na de melding van de aannemer, verzorgt het Kadaster een data-upload vanuit alle betrokken netbeheerders, zorgt voor de kaartondergrond en stuurt het geheel als één digitaal pakket via Klic-online naar de graver.

Graafmeldingen 40% hoger

De resultaten van het bijna 10 jaar durende samenwerkingsproces tekenen zich af. "Het aantal graafmeldingen is sinds 2008 flink gestegen", vertelt Aart Jan Klijnjan, hoofd materiebeleid geo van het Kadaster. "De stap van vrijwillig naar verplicht was dus wel nodig. Ook kleinere partijen, zoals eenmansbedrijven die een nieuwe groenvoorziening aanleggen, melden zich." De cijfers van de extern toezichthouder, het Agentschap Telecom, bevestigen zijn ervaringen. Het aantal graafmeldingen is gestegen van 225.000 in 2008 tot 371.000 vorig jaar. Volgens zowel Klijnjan als de toezichthouder komt dit vooral op conto van de WION. Het aantal graafwerkzaamheden is in deze periode door de economische recessie niet toegenomen.

Het Agentschap Telecom concludeert na 1200 inspecties op graaflocaties en 3000 administratieve controles bij netbeheerders in 2010, dat de wet aan beide zijden "behoorlijk goed" wordt nageleefd.

n onder

V.L.N.R: JAN PETERS, HELEN VISSER, AART JAN KLIJNJAN EN SIEB VAN DER WEIDE,

Of dit al leidt tot minder graafschades is op dit moment nog niet vast te stellen. De eerste periode waarover gegevens beschikbaar zijn, is de tweede helft van 2009 en de gegevens van 2010 zijn nog niet gerapporteerd.

Ook vanuit het veld is het nog te vroeg om afspraken te doen over de graafschades. Directeur Jan Peters van netbeheerder Enexis heeft in de afgelopen maanden navraag gedaan bij zijn collega's over een merkbaar effect van de wet, maar de reacties zijn niet eenduidig. "Daar wordt verschillend over gedacht. Bij Enexis is het aantal graafschades de afgelopen twee jaren met bijna 20% gezakt. Welk deel door de dalende economie en welk deel door de WION komt, is vooralsnog onduidelijk, bovendien kan ik ook niet namens alle netbeheerders spreken."

ENEXIS IS DIT JAAR
GESTART OM ALLE HUIS-
AANSLUITINGEN TE
DIGITALISEREN

Klic-viewer

Harde conclusies moeten dus nog even wachten tot na de evaluatie door de Tweede Kamer in 2013. Wel is duidelijk dat de WION het werk voor de grondroerders gemakkelijker maakt. "Er zijn zeker nog wat technische wensen, maar overall zijn de aannemers positief", concludeert Helen Visser, senior beleidsmedewerker bij de vakgroep ondergrondse netwerken en grondwaterbeheer van Bouwend Nederland. "Bouwend Nederland vindt het ook prettig dat melden nu via een onafhankelijk Kadaster gewoon bij wet moet. Er is geen concurrentievoordeel meer te behalen door niet te melden."

Punt van aandacht vanuit de aannemerswereld is de viewer waarmee de gravers de digitale kaarten kunnen inzien en uitdraaien. Het Kadaster levert een gratis Klic-viewer, maar deze is beperkt in functionaliteit. Visser: "De aannemers hebben wensen die door het Kadaster qua budget niet makkelijk te realiseren zijn. Inmiddels brengen ook commerciële partijen uitgebreidere viewers op de markt, maar deze zijn nog duur, zeker voor kleine aannemers."

Klijnjan geeft aan dat het Kadaster geen plannen heeft om de viewer commercieel door te ontwikkelen. "Het Kadaster heeft de Klic-viewer ontwikkeld, omdat dat een essentieel onderdeel was om de WION vlot van start te laten gaan. Als er goede alternatieven vanuit het bedrijfsleven komen, is dat prima. Onze viewer kan, het woord zegt het al, alleen maar viewen. Terwijl de aannemers natuurlijk nu net de smaak van digitale geo-informatie te pakken krijgen en méér willen."

Dilemma

Het Kadaster wil in de komende jaren wel graag samen met de ketenpartners kijken welke informatie via Klic-online verder kan worden aangeboden. Bij de aannemers is vooral behoefte aan omgevingsinformatie om de risico's beter te kunnen inschatten. "Er is veel meer informatie dan er nu via Klic-online beschikbaar wordt gesteld. Eigendomsinformatie en vergunningen zijn een goed voorbeeld, maar voor de werkvoorbereiding denk ik ook aan luchtfoto's en straatbeelden. Daarmee kan de aannemer al bij de voorbereiding zien of de locatie goed bereikbaar is."

Vanuit gemeenteland pleit Sieb van der Weide juist voor uitbreiding met ondergrondse objecten die in het verleden in de bodem zijn achtergeble-

ven, zoals bommen en heipalen. "Bij een groot-schalige verlegging van kabels en leidingen bij het station van Utrecht kwamen we allemaal oude heipalen tegen waar alleen de koppen vanaf gehaald waren, maar de rest was blijven zitten. Dat soort dingen gebeurt vaker."

Tot ongenoegen van Bouwend Nederland zijn ook de huisaansluitingen buiten de WION gevallen. Omdat de precieze ligging van de huisaansluitingen vaak onbekend is, beoordeelde de Eerste Kamer de moeite om deze beschikbaar te krijgen als disproportioneel. "Enexis is dit jaar gestart om alle huisaansluitingen te digitaliseren. Het is een hoge investering, die alleen met een brede strategische visie op de toekomst onderbouwd kan worden", vertelt Peters. "Anderzijds is het ondoenlijk te verwachten dat alle netbeheerders miljoenen niet-ingemeten huisaansluitingen alsnog gaan opgraven en gaan inmeten."

Eenzelfde dilemma geldt voor de diepteligging van de leidingen. Vanuit gemeenteland is de z-coördinaat al bij de wetvoorbereiding ingebracht, maar deze heeft het niet gehaald. Ook vanuit Bouwend Nederland is er grote vraag naar 3D-informatie in de vorm van dwarsprofielen. Vooralsnog is echter besloten om te focussen op de 80 tot 90 procent van de informatie waarmee de meeste graafschade kan worden voorkomen.



VANAF JULI ZIJN ER
SLECHTS 37 WEESLEIDINGEN
GEMELD EN 10 LEIDINGEN
MET EEN AFWIJKENDE
LIGGING

Weesleidingen

Nu de blackbox van de ondergrond grotendeels is ingekleurd, is het zaak om de ligginggegevens zo actueel mogelijk te houden en in de loop der tijd steeds nauwkeuriger in te tekenen. Grondroerders zijn nu verplicht een afwijkende ligging van kabels en leidingen terug te melden. De netbeheerders dienen de kaarten vervolgens binnen 30 dagen aan te passen.

Weesleidingen die een aannemer aantreft - leidingen waarvan de eigenaar onbekend is - worden aan de gemeente toegewezen. De aannemers kunnen de kosten voor de tijdsvertraging en de meldingsprocedure op niemand verhalen. Klijnjan heeft het nagezocht: "In het afgelopen half jaar zijn er slechts 37 weesleidingen gemeld in heel Nederland. En 10 leidingen met een afwijkende ligging." Verdere afstemming hierover is noodzakelijk, vinden alle partijen. "Dat is een discussie die we in de hele keten moeten voeren en niet alleen met de aannemerij", stelt Helen Visser van Bouwend Nederland.

"Het is voor de gravers een kostenplaatje, maar als de nauwkeurigheid verbetert, heeft iedereen daar uiteindelijk baat bij."

De inzet van nieuwe technieken, zoals iPads en PDA's, staat hoog op de wensenlijst voor de komende jaren. De Enexis-directeur schetst de toekomstige werkwijze –wat hem betreft: "Zowel in de werkvoorbereiding, als tijdens het graven is er een directe mogelijkheid om in te zoomen. Treft de aannemer bijvoorbeeld een kabel met onduidelijke ligging, dan klikt hij op de kaart, worden allerlei data uit werkvoorbereiding en historie gecombineerd, komt hij in verbinding met netbeheerder of gemeente, en wordt hij online geholpen met een nadere analyse, eventueel aan de hand van een opgezonden foto. Dat is al een heel andere situatie dan te moeten stoppen om te bellen, te wachten op de komst van de netbeheerder en vervolgens een urenlange vertraging op te lopen."

Overlegstructuur handhaven

Ondanks de bedenkingen vinden alle partijen dat er met de WION een grote stap voorwaarts is gezet. "Het feit dat we ons deze wensen kunnen veroorloven, komt omdat we al zover zijn", verwoordt Aart Jan Klijnjan de stemming. "We hebben 1100 netbeheerders en 13000 grondroerders bij elkaar gebracht. We hebben veel moeten bijschakelen en elkaar goed scherp gehouden, maar we waren met z'n allen wel op tijd klaar. Het is een zeer professionele keten, dat mag ook wel eens worden gezegd. En vanaf nu kunnen we stapsgewijs uitbreiden tot misschien wel een compleet 3D overzicht van de ondergrond."

Jan Peters spreekt als voorzitter van het Kabels en Leidingen Overleg over een "wonderbaarlijk traject", maar waarschuwt om niet de hele wereld letterlijk op de schop te nemen. "Het duurt nog wel een halve eeuw voordat we op dat niveau zijn. En dan nog zal de aannemer voorzichtig moeten zijn bij het graven. We moeten wel praktisch blijven en een duidelijk doel stellen dat we ook binnen een aantal jaar kunnen halen."

Eerst is het wachten op de evaluatie van de werkelijke resultaten in 2013. Op basis daarvan wordt besloten wat er nog meer moet gebeuren om de graafschades te beperken. "Het is wel belangrijk dat we nu al een gemeenschappelijke visie gaan formuleren, zodat we de krachtenbundeling van de huidige overlegstructuur kunnen gebruiken. Als we die opnieuw moeten opzetten, zijn we weer jaren bezig."